

<https://doi.org/10.62837/2026.5.259>

İLƏHƏ ƏŞRƏFOVA

Naxçıvan Dövlət Universiteti, Naxçıvan, Azərbaycan

ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-2127-3487>

Yazışılan müəllif: ilahaashrafova@ndu.edu.az

FRANSIZ DİLİNİN TƏDRİSİ PROSESİNDƏ ANQLİSİZMLƏRİN STRUKTUR VƏ SEMANTİK XÜSUSİYYƏTLƏRİNİN MƏNİMSƏNİLMƏSİ XÜLASƏ

Müasir qloballaşma və beynəlxalq kommunikasiya şəraitində dillərarası qarşılıqlı təsir prosesi intensiv xarakter almış və bu proses xüsusilə leksik səviyyədə özünü daha aydın şəkildə göstərmişdir. İngilis dilinin dünya miqyasında aparıcı ünsiyyət vasitəsinə çevrilməsi nəticəsində onun təsiri bir çox Avropa dillərində olduğu kimi fransız dilinin də leksik sistemində geniş şəkildə müşahidə olunur. Bu təsirin əsas göstəricilərindən biri fransız dilində anqlisizmlərin istifadəsinin artmasıdır.

Xarici dil kimi fransız dilinin tədrisi prosesində tələbələr ingilis mənşəli çoxsaylı leksik vahidlərlə qarşılaşır və həmin sözlərin struktur quruluşu ilə semantik xüsusiyyətlərinin mənimsənilməsi müəyyən çətinliklər yaradır. Məqalədə fransız dilində işlədilən anqlisizmlərin struktur uyğunlaşma xüsusiyyətləri, semantik dəyişmə prosesləri və onların tədris mühitində qavranılması məsələləri təhlil edilmişdir. Araşdırma zamanı müəyyən edilmişdir ki, tələbələrin ingilis dili üzrə mövcud bilikləri anqlisizmlərin ilkin anlaşılmasını asanlaşdırsa da, psevd-anqlisizmlər və semantik fərqlər dillərarası interferensiyaya səbəb ola bilər.

Tədqiqat nəticələri göstərir ki, anqlisizmlərin müqayisəli və kontekstual şəkildə təqdim olunması, kommunikativ yönümlü tapşırıqların tətbiqi və real dil situasiyalarına əsaslanan tədris metodları tələbələrin leksik materialı daha effektiv mənimsəməsinə və kommunikativ kompetensiyasının inkişafına mühüm təsir göstərir. Bu yanaşma müasir fransız dilinin praktik istifadəsinin formalaşdırılması baxımından xüsusi əhəmiyyət kəsb edir.

Açar sözlər: anqlisizm, fransız dili, xarici dilin tədrisi, semantik uyğunlaşma, kommunikativ kompetensiya

GİRİŞ

Müasir dövrdə qloballaşma proseslərinin sürətlənməsi, informasiya texnologiyalarının inkişafı və beynəlxalq kommunikasiya imkanlarının genişlənməsi dillər arasında qarşılıqlı təsirin intensivləşməsinə səbəb olmuşdur. Müasir dil mühiti artıq ayrı-ayrı dil sistemlərinin müstəqil inkişafı ilə deyil, onların qarşılıqlı əlaqəsi və inteqrasiyası ilə xarakterizə olunur. Bu proses nəticəsində dillər arasında leksik mübadilə genişlənməmiş, xüsusilə ingilis dili qlobal ünsiyyət vasitəsi kimi digər dillərin inkişaf istiqamətlərinə mühüm təsir göstərmişdir (Weinreich, 1953).

İngilis dilinin beynəlxalq elm, texnologiya, iqtisadiyyat və media sahələrində dominant mövqeyə malik olması fransız dilinin leksik sistemində də nəzərəcarpacaq dəyişikliklərə səbəb olmuşdur. Müasir fransız dilində ingilis mənşəli sözlərin — anqlisizmlərin — istifadəsi xüsusilə peşəkar kommunikasiya, informasiya texnologiyaları, marketinq və gənclər diskursunda geniş yayılmışdır. Bu proses dil kontaktının təbii nəticəsi kimi qiymətləndirilir və müasir fransız dilinin inkişaf dinamikasını əks etdirir (Picone, 1996).

Dil kontaktı nəzəriyyəsinə əsasən alınma sözlər yeni dil mühitinə daxil olduqdan sonra müəyyən struktur və semantik dəyişikliklərə məruz qalır. Haugena (1950) görə, leksik alınmalar qəbul edən dilin fonetik, morfoloji və qrammatik sistemində uyğunlaşaraq həmin dilin aktiv vahidinə çevrilir. Fransız dilində işlədilən anqlisizmlər də artikl sistemi, cins kateqoriyası və sintaktik xüsusiyyətlər baxımından uyğunlaşaraq müstəqil leksik vahid kimi fəaliyyət göstərir.

Bununla yanaşı, alınma sözlərin mənası ilkin mənbə dilindəki semantik çərçivə ilə tam üst-üstə düşməyə bilər. Deroy (1956) qeyd edir ki, leksik alınmalar çox zaman yeni dil mühitində əlavə semantik çalarlar qazanır və funksional baxımdan transformasiyaya uğrayır. Bu hal xüsusilə fransız dilində geniş yayılmış psevd-anqlisizmlərin yaranmasına səbəb olmuşdur. Formal baxımdan ingilis dilinə bənzəyən, lakin fərqli məna ifadə edən bu sözlər öyrənmələr üçün semantik çətinlik yaradır (Walter, 1997).

Xarici dil kimi fransız dilinin tədrisi prosesində leksik materialın mənimsənilməsi tələbələrin kommunikativ kompetensiyasının formalaşmasında əsas rol oynayır. Müasir tələbələrin əksəriyyətinin ingilis dili üzrə müəyyən biliklərə malik olması anqlisizmlərin qavranılmasını müəyyən dərəcədə asanlaşdırsa da, dillərarası interferensiya halları yanlış semantik interpretasiyalara səbəb ola bilər (Thomason & Kaufman, 1988).

Bu baxımdan anqlisizmlərin tədrisi yalnız sözlərin tərcüməsi ilə məhdudlaşmamalı, onların struktur uyğunlaşması, semantik xüsusiyyətləri və funksional istifadəsi kontekst daxilində izah edilməlidir. Müqayisəli və kommunikativ yönümlü metodik yanaşmalar tələbələrin leksik vahidləri daha şüurlu şəkildə mənimsəməsinə və real ünsiyyət mühitində düzgün istifadə etməsinə imkan yaradır.

Təqdim olunan tədqiqatın məqsədi fransız dilinin tədrisi prosesində istifadə olunan anqlisizmlərin struktur və semantik xüsusiyyətlərini araşdırmaq, onların tələbələr tərəfindən mənimsənilmə mexanizmini müəyyənləşdirmək və effektiv tədris strategiyalarını təhlil etməkdən ibarətdir.

Müzakirə

Müasir dil tədrisi şəraitində fransız dilinin öyrədilməsi prosesi yalnız qrammatik və leksik biliklərin ötürülməsi ilə məhdudlaşmır, eyni zamanda tələbələrin çoxdilli kommunikasiya mühitinə uyğunlaşmasını da nəzərdə tutur. Qloballaşma, rəqəmsallaşma və beynəlxalq informasiya axınının intensivləşməsi

nəticəsində dil öyrənənlər müxtəlif dillərin paralel təsiri altında formalaşan mürəkkəb leksik mühitlə qarşılaşırlar. Bu kontekstdə anqlisizmlər müasir fransız dilinin ayrılmaz tərkib hissəsinə çevrilmiş və xarici dil kimi fransız dilinin tədrisində xüsusi diqqət tələb edən leksik kateqoriya kimi çıxış etməyə başlamışdır.

Dil kontaktı nəzəriyyəsinə əsasən müxtəlif dillər arasında qarşılıqlı təsir nəticəsində yaranan leksik alınmalar yalnız söz ehtiyatının zənginləşməsinə deyil, həm də dil sisteminə struktur və semantik dəyişikliklərə səbəb olur (Weinreich, 1953). Müasir fransız dilində müşahidə olunan anqlisizmlər bu prosesin aktiv göstəricisi kimi çıxış edir və onların geniş yayılması sosial, texnoloji və mədəni dəyişikliklərlə birbaşa bağlıdır. Xüsusilə informasiya texnologiyaları, biznes kommunikasiya, marketinq və sosial media diskursunda ingilis mənşəli terminlərin üstünlük təşkil etməsi tələbələrin tədris prosesində həmin vahidlərlə daha tez-tez qarşılaşmasına səbəb olur.

Tədris müşahidələri göstərir ki, fransız dilini öyrənən tələbələr anqlisizmləri qavrayarkən mövcud ingilis dili biliklərindən aktiv şəkildə istifadə edirlər. Bu hal ilkin mərhələdə öyrənmə prosesini sürətləndirsə də, bəzi hallarda semantik interferensiya yaradır. Haugenin (1950) qeyd etdiyi kimi, alınma sözlər qəbul edən dilə inteqrasiya olunduqdan sonra yeni semantik funksiyalar qazana bilir. Nəticədə tələbələr sözün formasını düzgün tanısa da, onun fransız dilindəki real istifadəsini yanlış interpretasiya edə bilirlər.

Xüsusilə psevd-anqlisizmlər öyrənmə prosesində ən mürəkkəb problemlərdən biri hesab olunur. Fransız dilində geniş istifadə olunan *parking*, *footing*, *smoking*, *relooking* kimi vahidlər ingilis dilində eyni məna ilə işlənmədiyindən tələbələrdə yanlış assosiasiyalar formalaşdırır. Deroy (1956) bu tip leksik vahidləri semantik adaptasiyanın nəticəsi kimi qiymətləndirərək onların öyrədilməsi zamanı kontekstual izahın vacibliyini vurğulayır. Walter (1997) isə psevd-anqlisizmlərin dil öyrənənlərdə interferensiya riskini artırdığını qeyd edir.

Struktur uyğunlaşma baxımından anqlisizmlərin fransız dilinə inteqrasiyası xüsusi maraq doğurur. Fransız dilinin qrammatik sistemi daxilində bu sözlər artikl qəbul edir, cins kateqoriyası ilə işlədilir və sintaktik funksiyalar yerinə yetirir. *Le marketing*, *le management*, *le briefing*, *le planning* kimi nümunələr göstərir ki, alınma sözlər yalnız leksik səviyyədə deyil, həm də morfoloji sistem daxilində tam uyğunlaşmaya məruz qalır. Bu uyğunlaşma tələbələrin həmin vahidləri müstəqil fransız sözləri kimi qəbul etməsinə şərait yaradır və mənimsəmə prosesini sürətləndirir.

Eyni zamanda müşahidələr göstərir ki, anqlisizmlərin tədrisində ən effektiv yanaşmalardan biri müqayisəli metodun tətbiqidir. İngilis və fransız dillərində paralel nümunələrin təqdim olunması tələbələrə semantik fərqləri daha aydın şəkildə dərk etməyə imkan verir. Thomason və Kaufman (1988) dil kontaktı şəraitində dillərarası

müqayisənin öyrənmə effektivliyini artırdığını və çoxdilli kompetensiyanın inkişafına müsbət təsir göstərdiyini vurğulayırlar.

Kommunikativ yönümlü tədris strategiyalarının tətbiqi də anqlisizmlərin mənimsənilməsində mühüm rol oynayır. Situativ danışmaq modelləri, rol oyunları, autentik media mətnləri və real kommunikativ tapşırıqlar tələbələrin sözləri praktik mühitdə istifadə etməsinə imkan yaradır. Bu yanaşma leksik vahidlərin passiv yaddaşdan aktiv istifadəyə keçidini təmin edir və kommunikativ bacarıqların inkişafını stimullaşdırır.

Bundan əlavə, rəqəmsal resursların və sosial media materiallarının dərs prosesinə inteqrasiyası tələbələrin motivasiyasını artırır və müasir dil istifadəsinin real nümunələrini təqdim edir. Müasir tələbə auditoriyası gündəlik həyatında çoxsaylı ingilis mənşəli terminlərlə qarşılaşdığı üçün həmin vahidlərin fransız dilində funksional istifadəsinin izahı öyrənmə prosesini daha praktik və aktual edir.

Aparılan müzakirə göstərir ki, anqlisizmlərin tədrisi yalnız leksik vahidlərin öyrədilməsi deyil, həm də tələbələrin dillərarası əlaqələri anlama bacarığının formalaşdırılması baxımından mühüm əhəmiyyət daşıyır. Bu proses öyrənmələrdə analitik düşünmə, semantik müqayisə və çoxdilli kommunikasiya strategiyalarının inkişafına şərait yaradır.

Beləliklə, fransız dilinin tədrisi prosesində anqlisizmlərin struktur və semantik xüsusiyyətlərinin sistemli, müqayisəli və kommunikativ yanaşma əsasında təqdim olunması tələbələrin leksik kompetensiyasının inkişafına, dil interferensiyasının azaldılmasına və müasir çoxdilli ünsiyyət bacarıqlarının formalaşmasına mühüm töhfə verir. Müasir xarici dil tədrisinin effektivliyi məhz bu tip inteqrativ metodik yanaşmaların tətbiqi ilə birbaşa əlaqəlidir.

NƏTİCƏ

Aparılmış tədqiqat göstərir ki, müasir qloballaşma şəraitində dillərarası qarşılıqlı təsir prosesi dil inkişafının əsas hərəkətverici amillərindən birinə çevrilmişdir. İngilis dilinin beynəlxalq kommunikasiya vasitəsi kimi geniş yayılması fransız dilinin leksik sistemində mühüm dəyişikliklərə səbəb olmuş və nəticədə anqlisizmlərin istifadəsi müasir fransız dilinin xarakterik xüsusiyyətlərindən biri kimi formalaşmışdır. Bu proses xüsusilə informasiya texnologiyaları, iqtisadiyyat, media və gündəlik kommunikasiya sahələrində daha aydın şəkildə müşahidə olunur.

Tədqiqat nəticələri sübut edir ki, anqlisizmlər xarici dil kimi fransız dilinin tədrisi prosesində yalnız əlavə leksik material deyil, həm də tələbələrin çoxdilli dil şüurunun formalaşmasına təsir göstərən mühüm dil vahidləri kimi çıxış edir. Müasir tələbələr artıq monodilli deyil, paralel şəkildə bir neçə dil sisteminin təsiri altında öyrənmə fəaliyyəti həyata keçirirlər. Bu baxımdan anqlisizmlərin mənimsənilməsi prosesi dillərarası əlaqələrin dərk olunması ilə sıx bağlıdır.

Araşdırma zamanı müəyyən edilmişdir ki, tələbələrin ingilis dili üzrə əvvəlcədən mövcud bilikləri anqlisizmlərin ilkin qavranılmasını əhəmiyyətli

dərəcədə asanlaşdırır. Lakin bu amil hər zaman düzgün dil istifadəsi ilə nəticələnmir. Struktur və semantik fərqlərin nəzərə alınmaması hallarında dillərarası interferensiya yaranır və bu da sözlərin yanlış interpretasiyasına səbəb olur. Xüsusilə psevd-anqlisizmlər öyrənənlər üçün semantik qarışıqlıq yaradan əsas faktor kimi çıxış edir.

Tədqiqat göstərmişdir ki, anqlisizmlərin effektiv mənimsənilməsi onların yalnız tərcümə yolu ilə təqdim edilməsi ilə mümkün olmur. Əksinə, həmin leksik vahidlərin struktur uyğunlaşması, semantik transformasiyası və funksional istifadə xüsusiyyətləri kompleks şəkildə izah edilməlidir. Müqayisəli tədris yanaşması tələbələrin ingilis və fransız dilləri arasındakı fərqləri şüurlu şəkildə dərk etməsinə imkan yaradır və yanlış assosiasiyaların qarşısını alır.

Eyni zamanda kommunikativ yönümlü tədris strategiyalarının tətbiqi anqlisizmlərin aktiv şəkildə mənimsənilməsinə mühüm təsir göstərir. Real kommunikativ situasiyalar əsasında qurulan tapşırıqlar, dialoqlar, autentik mətnlər və media materiallarının istifadəsi tələbələrin öyrəndikləri leksik vahidləri praktik dil fəaliyyətində tətbiq etməsinə şərait yaradır. Bu isə leksik kompetensiyanın inkişafı ilə yanaşı, danışmaq və ünsiyyət bacarıqlarının formalaşmasına da müsbət təsir göstərir.

Müəyyən edilmişdir ki, anqlisizmlərin tədris prosesinə məqsədyönlü inteqrasiyası tələbələrin yalnız söz ehtiyatını zənginləşdirmir, həm də onların analitik düşünmə, müqayisəli dil təhlili və çoxdilli kommunikasiya bacarıqlarının inkişafına xidmət edir. Bu yanaşma müasir ali təhsil mühitində tələb olunan çevik və adaptiv dil kompetensiyasının formalaşdırılması baxımından xüsusi əhəmiyyət kəsb edir.

Bundan əlavə, tədqiqat nəticələri göstərir ki, anqlisizmlərin struktur və semantik xüsusiyyətlərinin sistemli şəkildə öyrədilməsi tələbələrin müasir fransız dilinin real kommunikativ mühitinə daha sürətli uyğunlaşmasına imkan yaradır. Dil öyrənmə prosesinin praktik yönümlü təşkili tələbələrin motivasiyasını artırır və onların xarici dil istifadəsində özünəinam səviyyəsini yüksəldir.

Beləliklə, fransız dilinin tədrisi prosesində anqlisizmlərin nəzəri və praktik aspektlərinin kompleks şəkildə təqdim olunması müasir xarici dil təhsilinin effektivliyini artıran mühüm metodik istiqamətlərdən biri kimi qiymətləndirilə bilər. Aparılmış araşdırma göstərir ki, anqlisizmlərin şüurlu şəkildə öyrədilməsi tələbələrin kommunikativ kompetensiyasının inkişafına, dillərarası interferensiyanın azaldılmasına və çoxdilli kommunikasiya bacarıqlarının formalaşmasına mühüm töhfə verir.

Gələcək tədqiqatlarda müxtəlif dil səviyyələrinə malik tələbə qrupları arasında müqayisəli analizlərin aparılması, rəqəmsal tədris mühitində anqlisizmlərin mənimsənilməsi mexanizmlərinin araşdırılması və innovativ metodik modellərin hazırlanması bu sahənin daha dərinə öyrənilməsinə imkan yarada bilər.

ƏDƏBİYYAT

1. Weinreich, U. (1953). *Languages in contact: Findings and problems*. New York: Linguistic Circle of New York.
2. Haugen, E. (1950). The analysis of linguistic borrowing. *Language*, 26(2), 210–231. <https://doi.org/10.2307/410058>
3. Thomason, S. G., & Kaufman, T. (1988). *Language contact, creolization, and genetic linguistics*. Berkeley: University of California Press.
4. Deroy, L. (1956). *L'emprunt linguistique*. Paris: Les Belles Lettres.
5. Walter, H. (1997). *L'aventure des mots français venus d'ailleurs*. Paris: Robert Laffont.
6. Rey, A. (2012). *Dictionnaire historique de la langue française*. Paris: Le Robert.
7. Picone, M. (1996). *Anglicisms, neologisms and dynamic French*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.

ABSTRACT

ASSIMILATION OF STRUCTURAL AND SEMANTIC FEATURES OF ANGLICISMS IN THE PROCESS OF TEACHING FRENCH

Ilaha Ashrafova
Nakhchivan State University

In the context of globalization and expanding international communication, interaction between languages has become increasingly intensive, particularly at the lexical level. The dominant role of English as a global means of communication has significantly influenced the lexical system of many European languages, including French. One of the most noticeable outcomes of this influence is the growing use of anglicisms in modern French.

In the process of teaching French as a foreign language, students frequently encounter numerous lexical units of English origin, the acquisition of which may cause structural and semantic difficulties. The present study analyzes the structural adaptation and semantic transformation of anglicisms in French as well as the peculiarities of their perception within the educational environment. The findings indicate that students' prior knowledge of English facilitates the initial comprehension of borrowed lexical items; however, pseudo-anglicisms and semantic differences may lead to linguistic interference and communicative inaccuracies.

The study demonstrates that the comparative and contextual presentation of anglicisms, together with communicative teaching strategies and authentic language situations, contributes to more effective vocabulary acquisition and enhances students' communicative competence. Such an approach supports learners'

adaptation to real language use and promotes the development of practical language skills in contemporary French language education.

Keywords: anglicism, French language teaching, foreign language learning, semantic adaptation, communicative competence

РЕЗЮМЕ
УСВОЕНИЕ СТРУКТУРНЫХ И СЕМАНТИЧЕСКИХ
ОСОБЕННОСТЕЙ АНГЛИЦИЗМОВ В ПРОЦЕССЕ ПРЕПОДАВАНИЯ
ФРАНЦУЗСКОГО ЯЗЫКА

Илаха Ашрафова
Нахчыванский Государственный Университет

В условиях глобализации и расширения международной коммуникации процессы языкового взаимодействия приобретают всё более интенсивный характер, особенно на лексическом уровне. Доминирующая роль английского языка как средства мировой коммуникации оказала значительное влияние на лексическую систему многих европейских языков, включая французский. Одним из наиболее заметных результатов данного влияния является активное распространение англицизмов в современном французском языке.

В процессе преподавания французского языка как иностранного студенты часто сталкиваются с лексическими единицами английского происхождения, усвоение структурных и семантических особенностей которых вызывает определённые трудности. В статье анализируются особенности структурной адаптации и семантической трансформации англицизмов во французском языке, а также специфика их восприятия в учебном процессе. Результаты исследования показывают, что знание английского языка способствует первоначальному пониманию заимствованной лексики, однако псевдоанглицизмы и семантические различия могут приводить к межъязыковой интерференции и коммуникативным ошибкам.

Установлено, что сравнительный и контекстуальный подходы, а также использование коммуникативно-ориентированных методов обучения способствуют более эффективному усвоению лексического материала и развитию коммуникативной компетенции обучающихся. Данный подход обеспечивает формирование практических языковых навыков и адаптацию студентов к современному французскому языковому пространству.

Ключевые слова: англицизм, французский язык, обучение иностранному языку, семантическая адаптация, коммуникативная компетенция

Rəyçi: F.ü.f.d. Zamin Babazadə